

Storyline van 'Meer Wel'

Prealabel

Nederland is naar onze overtuiging een voorloper in de gewenste maatschappelijke ontwikkeling en steekt in vrijwel elke categorie gunstig af ten opzichte van andere landen. We zouden dus op onze lauweren kunnen rusten. Maar juist met het oog op een steeds onzekerder toekomst en fundamentele bedreigingen is het nu nodig om onze maatschappelijke inrichting ter discussie te stellen en voor te bereiden op deze uitdagende toekomst.

Waarden

Wat streven wij na in onze maatschappelijke inrichting?

Welzijn

- Individu
 - Gelijkwaardigheid
 - Gelijke kansen
- Fysiek Milieu
 - Duurzaamheid
 - Ruimtelijke indeling
- Menselijk Milieu
 - Respect
 - Solidariteit
 - Samenwerking

Welvaart

- Concurrentievermogen
- Productiviteit
- Groei

In dit nieuwe boek richten we ons vooral op welzijn en niet op welvaart, juist omdat het eerste onderwerp moeilijk grijpbaar is en naar onze overtuiging de meeste ruimte voor verbetering biedt.

Elementen

Welke elementen maken onderdeel uit van een goede inrichting van de maatschappij. Aan welke eisen moeten nieuwe structuren voldoen?

Bijzondere aandacht voor preventie

Een aloud Hollands spreekwoord stelt "Voorkomen is beter dan genezen". Desondanks lijkt het erop, dat veel van ons maatschappelijk handelen nog overwegend gericht is op 'genezen', het oplossen van problemen in plaats van het voorkomen daarvan.

Op vrijwel elk terrein – van gezondheidszorg tot overbelasting van het milieu – blijkt nog volop ruimte te zijn om meer aandacht, energie en geld te besteden aan het voorkomen van problemen.

Met een steeds hoger tempo van veranderingen wordt de behoefte om zowel te werken aan het voorkomen van bestaande problemen, als het anticiperen op onzekere ontwikkelingen navenant groter.

Toekomstbestendig: bestand tegens structurele onzekerheid

Toenemende onzekerheid op vrijwel elk terrein vraagt structuren, die zich aan kunnen passen aan snel wisselende condities. Dit brengt met zich mee, dat bij het inrichten en opereren van structuren meer behoefte is aan 'prestatie' dan aan 'perfectie'.

De perfecte oplossing van vandaag kan ineffectief blijken voor het aanpakken van de problemen van morgen. De focus bij het ontwerpen van nieuwe systemen moet dus gericht zijn op flexibiliteit, zowel in de regelgeving als in de vaardigheid van de uitvoerders om hun gedrag naar bevind van zaken aan te passen.

Optimaal gebruik van IT en AI

Het gebruik van informatietechnologie, big data en artificiële intelligentie heeft de afgelopen jaren een enorme vlucht genomen. Desondanks is het areaal van toepassingsmogelijkheden nog lang niet uitgeput en zal dit met de verdere ontwikkeling binnen de individuele vakgebieden steeds meer mogelijkheden bieden.

Niet alleen kan de inzet van informatietechnologie een belangrijke bijdrage leveren aan gewenste productiviteitsverbeteringen, maar evenzeer aan het verhogen van de arbeidsvreugde en voldoening van de personen, die hier mee werken, omdat tijd en ruimte vrijkomen voor een meer persoonlijke behandeling van cliënten.

Toepassing menselijke maat en individualisering

De schaalvergroting, die zich in vrijwel elk onderdeel van onze maatschappij heeft voorgedaan, heeft zowel het effect gehad dat processen 'ontmenselijkt' worden, als dat 'behandelingen' gestandaardiseerd worden in 'protocollen'.

Hoewel in een aantal gevallen protocollen zeker hun waarde bewezen hebben, wordt steeds duidelijker dat een meer individuele benadering van gebruikers/cliënten, bijvoorbeeld in onderwijs of gezondheidszorg, gewenst en zelfs noodzakelijk is.

Doelgericht in plaats van middelengericht

Traditioneel zijn overheidsstaken gegroepeerd rond middelen en vaardigheden in plaats van rond de doelen, die zij beogen. Zo waren er bijvoorbeeld een Ministerie van Oorlog in plaats van Vrede, van Verkeer in plaats van Mobiliteit, van Landbouw in plaats van Voeding en van Zorg in plaats van Gezondheid.

Hoewel er in de loop der tijd geleidelijk aan enige hergroepering in de richting van de impliciete doelstellingen heeft plaatsgevonden, blijkt het in de praktijk nog veel voor te komen, dat rond specifieke onderwerpen, zoals 'lastige jongeren', verschillende ministeries en talloze verschillende organisaties betrokken zijn bij één cliënt, die de effectiviteit van de aanpak niet bevorderen.

Effectief en Productief

Elk systeemontwerp dient begrijpelijkerwijs te streven naar effectiviteit (in hoeverre wordt de beoogde doelstelling gerealiseerd) en productiviteit (hoe wordt de inzet van middelen ten behoeve van het bereiken van het doel geminimaliseerd).

Desondanks komt het nog vaak voor dat de effectiviteit van bepaalde systemen niet actief wordt gemeten en daarmee ook niet praktisch wordt nagestreefd, en dat de productiviteit, bij het ontbreken van marktkrachten onvoldoende verbetert. Het regelmatig toetsen van beide elementen, hoe lastig soms ook wordt sterk aanbevolen.

Open en Toetsbaar

Het vertrouwen in en de kwaliteit van elk onderdeel van de inrichting van onze maatschappij wordt in hoge mate bepaald door de openheid, waarmee dit wordt uitgevoerd en de toetsbaarheid van de uitkomsten. Elk systeemontwerp moet dus rekening houden met de mogelijkheden om in de praktijk aan deze voorwaarden te voldoen.

Evenwichtig in machtsverhoudingen

Eén van de centrale overwegingen in het ontwerpen van aangepaste systeemoplossingen is de wenselijkheid om een redelijk machtsevenwicht te creëren tussen de leverancier van diensten en producten – ook en vooral die van de overheid – en de ontvangers/gebruikers daarvan.

In (semi)monopolie situaties, waarin niet alleen de overheid meestal verkeert, maar vaak ook dominante leveranciers, zoals Amazon en Facebook, dient aparte zorg aan deze dimensie te worden gegeven.

Betrokkenheid van de burger

Het zo veel mogelijk betrekken van de burger bij collectieve beslissingen en het delegeren van verantwoordelijkheden naar (groepen) burgers in het overwegen van alternatieve systemen biedt goede mogelijkheden om effectief en productief te zijn en tegelijkertijd de burger een gevoel van verantwoordelijkheid en betrokkenheid te geven. Dit is vooral mogelijk in situaties, waarbij betrokken burgers goed op de hoogte zijn van alle relevante factoren en geen belanghebbenden worden buitengesloten. Praktische voorbeelden zijn vooral lokaal te vinden in de inrichting van de openbare ruimte, beveiliging, zorg en deelgebruik van investeringen.

Werkterreinen

In het kiezen en afbakenen van de werkterreinen richten wij ons nadrukkelijk op de doelfuncties ten behoeve van het wel en wee van de burger, individueel én collectief. In het navolgende wordt een eerste poging gewaagd om de mogelijke vraagstelling op elk werkterrein te illustreren. Het staat elke werkgroep echter volledig vrij om deze afbakening en indeling naar eigen inzichten aan te passen. Bovendien blijft de keuze van werkterreinen fluïde zolang de definitieve teams nog niet geformeerd zijn. Aanpassing en hergroepering blijft vooralsnog open voor discussie.

Voor **elk onderwerp** gelden de prealabele vragen:

- Wat zijn de doelstellingen en wat zijn de maatstaven van succes?
- Wat zijn de huidige knelpunten?
- Welke belangrijke ontwikkelingen kunnen zich in de toekomst voordoen?
- In hoeverre is het potentieel van de bestaande technologie benut?
- Welke fundamentele opties voor innovatie dienen zich aan?
- Wat is de mogelijke impact van technologie, die in ontwikkeling is?
- Hoe ontwikkelt zich de vraag naar volume en aard?
- Wat moet de rol van de overheid op dit terrein zijn?

Gezondheid

Dit beoogde werkterrein omvat alle systemen, die erop gericht zijn de gezondheid van de burger te bevorderen.

- Hoe worden publieke middelen verdeeld over preventie, primaire, secundaire en tertiaire zorg?
- Wat zijn de maatstaven voor succes?
- Op welke onderwerpen zijn publieke initiatieven ter preventie van ongezondheid denkbaar, gewenst en uitvoerbaar?
- Met welk systeem van verzekeren en eigen risico toebedelen wordt het beste overall resultaat geboekt?
- Wat is de beste ordening tussen algemene ziekenhuizen en gespecialiseerde ziekenhuizen?
- Hoe kan de concentratie van kennis en ervaring praktisch worden gerealiseerd?
- Hoe kan informatietechnologie worden ingezet om de patiëntervaring te verbeteren en de behandelaars te ontlasten?
- Wat zijn de mogelijkheden van telemedicine en hoe kunnen die worden benut?

Zorg voor zwakkeren

In hoeverre is het waardevol om de geestelijke gezondheidszorg en alle overige zorg in één werkgroep te behandelen, omdat hierbij in veel gevallen de leefomgeving een belangrijke rol speelt?

- Welke gebieden van zorg verdienen (extra) aandacht en hoe groot is de vraag nu?
- Waar kan de zorg het beste geboden worden: in de eigen leefomgeving of in gespecialiseerde centra?
- Wat zijn de 'beste praktijken' in ons land en elders in de wereld?
- Hoe groot moet de vrijheid zijn van individuele 'behandelaars' in het beschikbaar stellen van middelen?
- Hoe moeten aanbieders van zorg gegroepeerd worden rond de te verzorgen burger om maximaal effect en maximale klanttevredenheid te bewerkstelligen?
- Hoe moet de regelgeving en organisatorische opzet hiervoor worden aangepast?

Publieke informatie (Media)

Evenwichtige publieke informatie speelt een steeds belangrijker rol in een open en dynamische wereld en lijkt steeds moeilijker te realiseren. Publieke informatie heeft een waaier aan functies: informeren, inzicht bieden, toetsen en ga zo maar door.

- Hoe ontwikkelen zich de voornaamste informatiekkanalen voor de burger?
- Hoe verzekeren we dat de burger toegang heeft tot betrouwbare informatie?
- Moeten bepaalde informatieverschaffers publiekelijk gefinancierd worden?
- Hoe wordt de onafhankelijkheid van deze informatieverschaffers gewaarborgd?
- Welk toezicht op media, en in het bijzonder sociale media, is gewenst? En moet dit onafhankelijk van de vigerende overheid worden opgezet?
- In hoeverre en met welke middelen moet het ontstaan van een informatiemonopolie worden bestreden?
- Welke structurele aanpak biedt de beste kansen op resultaat?

Huisvesting en Ruimtelijke ordening

De ruimtelijke ordening en huisvesting worden in Nederland in hoge mate door de overheid bepaald. We zetten hier huisvesting en leefomgeving als onderdelen van ruimtelijke ordening voorop, omdat de directe betekenis voor de burger het grootst is.

- Wat zijn de hoofdelementen bij ruimtelijke ordening?
- Wat zijn de kernbehoeften van de burger, bijvoorbeeld gezondheid en ontspanning?
- Hoe ziet een ideale ordening op termijn eruit?
- Wat zijn de hoofdkenmerken van een ideale stad? En hoe realiseren wij die?
- Hoe kunnen burgers meer verantwoordelijkheid krijgen voor de inrichting en instandhouding van hun buurt?
- Wat zijn de mogelijkheden van collectief woningbezit?
- Wat is de beste organisatorische opzet hiervoor?

Milieu, Energie en Duurzaamheid

Eén van de centrale uitgangspunten voor het hele project is de bescherming van ons milieu. Effectieve energievoorziening, energieverbruik en duurzaam verbruik van water en grondstoffen spelen daarbij allemaal een belangrijke rol in.

- Wat is het beste energiescenario op lange termijn?
- Waar ligt het meeste potentieel voor vermindering van energie- en watergebruik?
- Hoe kan dit het beste gerealiseerd worden?
- Waar liggen de voornaamste kansen voor vermindering van grondstoffengebruik?
- Hoe kunnen de gewenste ontwikkelingen het beste gestimuleerd worden?

Werk (gelegenheid)

De toekomst van werken en daarmee van werkgelegenheid zal ingrijpende veranderingen ondergaan. Tegelijkertijd vormt werken een cruciaal onderdeel van het menselijk bestaan en verdient daarom bijzondere aandacht.

- Wat zijn de te verwachten ontwikkelingen in de vraag naar arbeid?
- Hoe kunnen vraag en aanbod het beste bij elkaar gebracht worden, bijvoorbeeld door het creëren van lokale communities en coöperaties?
- Hoe wordt het beste evenwicht gecreëerd tussen werk/inkomenszekerheid en de gewenste flexibiliteit van de arbeidsmarkt?

Leren

Het 'leven lang leren' is zowel belangrijk voor de ontplooiing van individuele talenten als voor het aanpassen aan nieuwe ontwikkelingen en het versterken van onze internationale

concurrentiepositie. Formeel onderwijs is hier natuurlijk een integraal onderdeel van, maar leren gaat veel verder dan dat.

- Is er behoefte aan meer individuele talentontwikkeling in de groep van 4-16 jaar, dan nu het geval is?
- Hoe kan beschikbare technologie maximaal benut worden in alle vormen van onderwijs en leren?
- Hoe wordt het blijven leren buiten bestaande structuren het beste bevorderd?
- Hoe wordt een koppeling bewerkstelligd tussen leeropties en werkkansen?

Kennisontwikkeling

Collectieve kennis vormt in toenemende mate een bron van ontwikkeling en voorspoed in onze maatschappij. Individueel initiatief en kenniscentra spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van unieke kennis. En het ziet er naar uit, dat dit alleen maar belangrijker wordt in de toekomst.

- Wat zijn de belangrijke kennisgebieden van de toekomst?
- Op welke vlakken heeft of kan Nederland zich een prominente positie verwerven?
- Wat is de beste opzet voor het ontwikkelen van unieke kennis?
- Hoe kan de ontwikkeling van kennisclusters bevorderd worden?

Betrokkenheid (Democratie)

Steeds breder wordt de noodzaak gevoeld om burgers meer bij het lokale en landsbestuur te betrekken. Tot nu toe zijn de resultaten van goedbedoelde inspanningen mager, hoewel de technologie steeds meer mogelijkheden biedt. Ook de effecten van landelijke referenda zijn tot nu toe weinig bevredigend bevonden.

- Welke onderwerpen lenen zich in het bijzonder voor directe betrokkenheid van de burger in de besluitvorming?
- Hoe kan de burger beter geïnformeerd worden?
- Hoe kan delegatie van (politieke) verantwoordelijkheden het beste worden vormgegeven?
- Hoe kunnen de opkomstpercentages worden verhoogd?
- Wat zijn de opties voor het intensiveren van burgerconsultatie door het uitbreiden van de vraagstelling tijdens een verkiezingsronde en het verhogen van de frequentie daarvan?

Voeding

Onze voeding speelt een belangrijke rol bij onze gezondheid, maar blijkt ook een bijzondere bron van milieubelasting. Een integrale blik op de hele keten en de mogelijkheden om deze te optimaliseren lijkt dan ook zeer gewenst.

- Wat is op lange termijn de gewenste omvang van onze landbouw en veeteelt?
- Waar ligt de balans tussen productiviteit en milieu- en dierbelasting?
- Wat is de rol van biologische landbouw?
- Hoe kan gezond eten worden bevorderd?
- Hoe kan het aantal voedselkilometers worden verkleind?
- Moet lokale en nationale zelfvoorziening worden bevorderd?

Mobiliteit

Ons kleine land worstelt al jaren met indringende vraagstukken over mobiliteit, lokaal en interlokaal. Nieuwe technologieën en verschuivende inzichten over het delen van transportmiddelen bieden grote mogelijkheden om vérgaande effecten te bewerkstelligen

- Is het mogelijk en gewenst om de vraag naar mobiliteit structureel af te doen nemen?

- Wat zijn de fundamenteel nieuwe vervoersopties en wat is hun potentie?
- Wat is de potentie van een evenwichtiger verdeling van de mobiliteitsvraag over de gehele dag en week?
- Hoe kan de mobiliteit in stedelijke gebieden significant worden verbeterd en tegelijkertijd de milieubelasting sterk worden gereduceerd?
- Hoe kunnen we vervoersmodaliteiten sturen, zoals minder autovervoer ten behoeve van meer fietsen en lopen?

Financiering van de overheid

De structuur van de financiering van de overheid naar bronnen van inkomsten is steeds marginaal aangepast aan de lang bestaande wens om met dit beleid naast het mogelijk maken van de uitvoering van overheidstaken ook gewenste ontwikkelingen in de maatschappij te bewerkstelligen. Is er op dat laatste gebied nog veel ruimte voor actie?

- In welke richting zouden hervormingen moeten plaatsvinden met betrekking tot de verhouding van belastinginkomsten uit werk, omzet, winst, vermogen en verbruik van schaarse grondstoffen?
- Kan de inning van belastingen structureel vereenvoudigd worden?
- Wat is een eerlijke verdeling van lasten tussen hoge en lage inkomens/vermogens groepen?

Veiligheid en Rechtsstaat

Met de explosieve groei van informatiedichtheid voor de gemiddelde burger is het gevoel van onveiligheid sterk toegenomen, alhoewel de onveiligheid niet noodzakelijkerwijs ook daadwerkelijk is toegenomen.

Daarnaast heeft cyberonveiligheid een hele nieuwe dimensie toegevoegd aan het arsenaal van risico's, waar de burger mee geconfronteerd wordt.

De rechtstaat neemt, gezien de gewenste onafhankelijke status van de beoefenaars, een zekere beschermde positie in. Ook hier maken echter fundamentele verschuivingen in onze maatschappij het wenselijk na te gaan in hoeverre de praktijk van nu past bij de vele uitdagingen, waarvoor wij nu en in de toekomst komen te staan.

- Wat zijn de mogelijkheden voor verdere investeringen in preventie, zowel in het beschermen tegen als het voorkomen van criminaliteit?
- Wat kunnen burgers hier zelf (collectief) aan doen?
- Hoe kan de burger meer betrokken worden bij en vertrouwen krijgen in het functioneren van de rechtstaat?
- Hoe kan de structuur en omvang van de wetgeving rond de rechtsstaat fundamenteel vereenvoudigd worden?
- Hoe kan de rechtsafhandeling ingrijpend versneld worden?

Ontspanning

Een toenemende welvaart schept ruimte voor verder investeringen in ontspanning in de meest brede zin voor de burger. Hieronder vallen alle vormen van kunst en cultuur met al of niet een grote of kleine K en C. Ontspanning in positieve zin draagt bij aan wel-zijn.

- Welke prioriteit moeten kunst en cultuur hebben binnen het geheel van overheidsuitgaven en investeringen
- Is er behoefte aan een landelijk beleid voor recreatie en toerisme?
- Wat is de meest effectieve wijze om beschikbare gelden te verdelen?
- Wat moet de rol zijn van particulier initiatief op elk van de genoemde terreinen?

Betekenis voor de inrichting van de landelijke en lokale overheid en de politiek

Landelijke overheid

De landelijke overheid vervult vanzelfsprekend een centrale rol in de vormgeving van veel van de bovengenoemde onderwerpen. De opzet van onze landelijke overheid stamt uit de 19e eeuw en is in de loop der tijd op veel terreinen aangepast, maar slechts zelden fundamenteel ter discussie gesteld. En voor zover die discussie plaatsvond, zijn vernieuwende ideeën vaak in de kiem gesmoord. Toch ligt de hypothese voor de hand, dat in de context van vele omgevingsvariabelen en het hoge tempo, waarin deze aan verdere verandering onderhevig zijn, de 'ideale overheid' er wel eens heel anders uit zou kunnen zien. Het is dan ook hoog tijd een verkenning op dit thema te doen. Het risico van overhaast handelen is, gegeven alle wettelijke obstakels daartegen, vrijwel nihil.

- Moet de overheid meer inspireren en faciliteren en minder dirigeren en controleren?
- Is een hergroepering van de landelijke overheidsorganisatie, die meer gericht is op heldere maatschappelijke doelen en minder op instrumenten en werkgebieden, waarop deze oorspronkelijk gebaseerd is, wenselijk?
- Wat is de gewenste rolverdeling tussen centrale en lokale overheidsverantwoordelijkheden?
- Is een tussenniveau tussen deze twee organisatie eenheden wenselijk?
- Is het wenselijk om onderdelen van de nationale overheid een afwijkende status en structuur te geven?

Lokale overheid

De lokale overheid vervult een cruciale rol in de interactie met de burger en in het bestuur van de ruimtes, waarin de burger zich beweegt. Daarmee is de lokale overheid ook instrumenteel in de mate, waarin de burger zich gehoord en verzorgd voelt. Omdat er relatief nog veel gemeenten zijn biedt de lokale overheid ook bij uitstek de mogelijkheid om te experimenteren met nieuwe oplossingen. Bovendien hoeven oplossingen niet allemaal identiek te zijn en is er juist ruimte voor lokale invulling.

- Is er een optimale grootte voor een gemeente? Zo ja, hoe bereiken we die?
- Hoe kan een gemeente haar activiteiten meer groeperen rond een specifieke burger of groep van burgers, opdat de interactie met de gemeentelijke overheid veel persoonlijke en effectiever wordt?
- Hoe kunnen gemeentes het best voorzien in de behoefte aan gemeenschapsruimtes en kunnen die multipurpose gemaakt worden om contact tussen verschillende bevolkingsgroepen te intensiveren? Denk aan het gebruik van scholen en bibliotheken buiten kantoor- en schooltijden?
- Wat zijn de mogelijkheden voor totaal nieuwe systemen van openbaar vervoer binnen gemeentes?

We hebben er nadrukkelijk voor gekozen om alle internationale onderwerpen buiten beschouwing te laten.

Activators

Hoe worden gewenste veranderingen het best op gang gebracht? Hoe nu verder?

- Ervaringen uit het verleden: poldermodel
- Ervaringen in het buitenland
- Experimenteren: Coöperatief Convenant
- 'Hoeders en toetsers'